

stituente religiosum; nam, licet hac voce non utatur, illud significat, cum ait licitum esse quocumque temporale votum *in perpetuum religionis observantiam commutare*. Nam sola promissio simplex religionis non potest dici perpetua religionis observantia; loquitur ergo de assumptione ipsius status per professionem. Unde fit imprimis, ut non oporteat ibi comprehendendi votum castitatis, tum quia illud non est temporale, sed perpetuum; tum etiam quia illud non commutatur, sed solidatur per statum religiosum. De cæteris autem votis, verum est commutari posse in illum statum, de qua commutatione, quomodo fiat, postea suo loco generaliter dicemus. Proprie autem non credo posse commutari in simplex votum religionis, posteriori et usitato modo intellectum, ita ut per illam commutationem ipso facto alia vota extinguantur. Nam licet votum peregrinationum possit suspensi per ipsum ingressum ad probationem religionis, et consequenter possit etiam per votum simplex religionis impediri eorum executio, inchoando prius executionem voti religionis, nihilominus talia vota non extinguuntur per illam commutationem, vel promissionem religionis. Nam si quis in eo statu non perseveret, et habitum religionis dimittat, tenebitur votum peregrinationis reservatum implere; vel, licet votum religionis quis emiserit, si illud non implet, sive per excusationem, quæ non impedit peregrinationem, sive per dispensationem, tenebitur aliud votum implere. Et ita inter illa quinque vota simplicia et reservata nunquam admittitur propria commutatio sine Pontificis auctoritate. Hic vero statim occurrebat dubium, an semel commutatum aliquod ex his votis, onus pro illo impositum reservatum maneat. Sed hoc in capite præcedenti expeditum est, quia ad naturam commutationis explicandam pertinebat.

CAPUT XXII.

DE VOTIS CONDITIONALIBUS, QUANDO ET QUOMODO RESERVATA SINT.

1. *Punctum difficultatis*. — Hæc quæstio generalis est omnibus votis reservatis, et frequentissime occurrit, tam in votis peregrinationum reservatarum, quam in aliis, et ideo necessaria hoc loco visa est. Ratio autem generalis dubitandi in ea est, quia reservatio hæc stricte est interpretanda, quia coarctat potestatem dispensandi, quæ favorabilis est,

maxime quia etiam potestatem ordinariam restringit; ergo solum comprehendit illa vota, quæ simpliciter talia sunt; sed hujusmodi tantum sunt vota absoluta et determinata, nam vovere sub conditione, non est simpliciter vovere talam rem; ergo talia vota non comprehenduntur sub reservatione, quæ fit simpliciter de voto eundi Hierosolymam, vel similibus. In contrarium vero est, quia dici non potest nulla vota conditionata esse reservata; nam votum hoc, Si pater decesserit, religionem ingrediar, idque promitto, reservatum est, et similia; ergo esse conditionatum non obstat reservationi; ergo omnia conditionata erunt reservata circa materiam proportionatam, quia non est major ratio de una conditione, quam de alia. Quæstio hæc et ratio proposita locum habet, non tantum in votis conditionalibus puris, sed etiam in poenitibus, de quorum distinctione diximus in lib. I, cap. ult. Verumtamen, majoris claritatis gratia, in hoc capite solum de conditionatis, in sequenti de poenitibus dicemus, et postea de disjunctivis aliquid addemus. In conditionalibus item sunt distinguendi duo status: unus est ante impletam conditionem, alius post eventum conditionis, juxta quos duo sunt dubia.

2. *Primum dubium: an votum transmarinum conditionatum ante adventum conditionis sit reservatum*. — *Prima sententia*. — Primum ergo dubium est, an votum transmarinum, verbi gratia, sub conditione factum, ante eventum conditionis sit reservatum, vel possit per Episcopum dispensari, seu commutari. Et idem semper est intelligendum de cæteris, et loquimur præcise de conditionali, ut a poenali distinguitur. Prima sententia dicit, tale votum contineri sub reservatis; tenet Soto, lib. 7 de Justit., q. 2, art. 1, ad 4, et q. 4, art. 3, quem sequitur Arag., d. q. 88, art. 12, in dubio de Votis poenal.; et videtur idem sentire Valent., 3 tom., disp. 6, q. 6, part. 7, circa finem; Navar., cap. 12, n. 43; Cord., in Sum., q. 152; Guttier., lib. 2 Quæstionum canon., cap. 22, num. ult.; Azor, tom. 1, lib. 11, cap. 19, q. 13, et aliqui alii moderni. Ratio est, quia votum conditionatum, quod non est poenale, est votum directum de materia sub conditione promissa, et ex directa intentione et affectu illius fit; ergo si materia illa est reservata, votum illud, etiamsi conditionale sit, est reservatum, quia est verum votum castitatis aut religionis, etc. Secundo declaratur, quia votum conditionale statim obligat quoad

CAP. XXII. DE RESERVATIONE VOTORUM CONDITIONALIUM

vinculum voti, ut supra visum est; ergo statim consummatur in ratione voti, solumque suspenditur executio quoad actum promissum, ratione conditionis. Quod non satis est ut illud non sit simpliciter votum talis materiæ; nam qui votet religionem, suspendens per intentionem executionem per unum vel duos annos, verum votum religionis emitit, quod plane reservatum est; ergo idem dicendum est, licet talis suspensio fiat per adjectam conditionem. Accedit, quod sæpe tale votum obligat statim ad aliquos actus, vel omissions; ut si sit votum castitatis, aut religionis, obligat ad non contrahendum matrimonium ante expectatum eventum conditionis; peccabit enim quis contra votum, antea contrahens et consummans matrimonium; et similiter alia cum proportione obligant ad expectandum conditionis eventum, et vitanda impedimenta, quæ tunc possent facere impossibilem plenam voti executionem. Signum ergo est, has esse veras promissiones talium materiarum cum dilatione executionis, quod non obstat quominus sint vera vota. Tertio probatur inductione; nam primo, in voto ingrediendi religionem, vel eundi Hierosolymam, si pater obierit; secundo, si frater natu major haberet filios; tertio, servandi castitatem, nisi frater moriatur sine filiis: hæc enim conditionalia sunt, et tamen in eis non potest Episcopus dispensare, quia revera sunt vota castitatis, religionis, aut transmarinum, et in communī aestimatione talia censentur; ergo.

3. *Resolutio*. — *Vota conditionalia, qua talia, non esse reservata*. — *Contractus sub conditione factus non est contractus perfectus*.

— Nihilominus probabilius censeo, vota conditionalia, quamdiu in illo statu permanent, non esse reservata. Ita tenet Tolet., lib. 4 Summæ, c. 19, in fine; refert Victor. Item Ledesm., 2 p., Sum., tract. 10, c. 8. Insinuat Emmann. Rod., 2 p. Sum., cap. 97, in fine. Tenet Lessius, lib. 2, cap. 4, dub. 13; et Sanc., lib. 8, disput. 10, num. 12 et 13, et refert Perez, Vegam, et Ant. Gomez. Ratio præcipua est, quia votum conditionatum, non impleta conditione, nondum est consummatum et perfectum votum, et ideo ad illud non extenditur reservatio. Consequens supponitur ut clara, ex regula supra posita, quod reservatio est odiosa et restringenda, ut in materia etiam de casibus reservatis alibi ostendimus. Antecedens patet, quia contractus sub conditione factus non est perfectus contractus, ut in sponsalibus, matri-

nis, sed ex affectu vitæ, et timore mortis; et talia esse solent ordinarie vota conditionalia, quæ fiunt in ægritudine, et in quolibet alio periculo, vel etiam quæ fiunt ad impetrandum aliquid a Deo, ut, si Deus mihi dederit filium, hoc faciam; vel, si vicero hanc tentationem, religiosus efficiar, etc.; ergo in his saltem non habet locum illud fundamentum. De aliis autem votis, quæ aliter fieri solent, statim dicam.

5. *Ad secundam.* — Eadem responsio est ad secundum: nam in illo solum probatur, votum conditionatum esse votum, et inducere aliquam obligationem, etiam in ordine ad materiam sub conditione promissam: nihilominus tamen dicimus, totam illam obligationem esse secundum quid respectu talis materiæ, ut satis declaratum est. Non admittimus autem exemplum ibi adductum de voto religionis, quod nunc fit, ut ex nunc obliget, non tamen pro statim, sed post biennium, verbi gratia. Nam hoc votum non est ullo modo conditionatum, sed absolutum. Quia, licet virtute includat hanc conditionem, *Si vixero*, haec non facit votum conditionatum, quia est generalis conditio in omnibus votis subintellecta, ut dicto cap. ult., lib. 4, dictum est. Unde votum illud consummatum omnino est, et absolutum ac perfectum consensum includit. Quod patet, quia multa sunt vota, præsertim affirmativa, quæ non pro semper, sed pro certis temporibus, et cum dilatatione vel unius anni vel plurium obligant, ut si quis voeat ire ad limina Sancti Petri singulis quinquenniis, vel singulis annis festum alieujus Sancti celebrare, quæ vota nemo appellabit conditionata, sed simpliciter absoluta. Votum ergo conditionatum non tantum includit temporis dilatationem, sed suspendit præcipuam obligationem, et reddit consensum imperfectum circa absolutam executionem talis rei, et ideo non est simile.

6. *Ad tertiam.* — Tertium argumentum positum est ad expendenda aliqua exempla, quæ partim afferuntur a dictis auctoribus, partim addi possunt. Primum est de hoc voto: *Promitto ingredi religionem, si mater obierit.* Hoc enim posuit Soto inter conditionalia vota, et ideo maxime illum movit, quia tale votum non videtur posse ab Episcopo dispensari. In quo ego illi consentio quoad hanc posteriorem partem, nego tamen votum illud esse conditionale, sed absolutum, cum dilatatione executionis, quod longe diversum est, ut supra lib. 1, cap. ult., declaravi. Nam revera

qui sic vovet, nullo modo habet suspensum consensum, sed omnino resolutus est sibi expedire statum religiosum, illudque absolute promittit; tamen quia mater indiget, vel ne illam contristet, non vult execui votum illud ea vivente, et ita ex priori capite est absolutum, ex posteriori autem differtur executio ejus, quod non est contra rationem voti absoluti. Et patet, quia si quis voeat similiter religionem ingredi intra biennium, sine dubio est votum absolutum religionis, sicut juramentum ducendi aliquam intra biennium est absolutum juramentum, cap. *Commissum*, de Sponsal. Et sumitur a simili ex cap. *Per tuas*, de Voto, et ideo tale votum est reservatum, quamvis ad executionem non obliget durante biennio; ergo similiter votum illud absolutum est.

7. *Objectio.* — *Solutio.* — *Confirmatio ab exemplo.* — Dices non esse simile, quia ibi ponitur certus terminus, pro quo est absoluta obligatio; hic autem terminus est incertus, et ita explicatur per conditionem. Si mater obierit, et includit etiam aliam, *Si ego matri supervixero.* Unde legata sic facta conditionalia in jure censemur, nam *Dies incertius conditionem in testamento facit*, ut est lex 75, ff. de Condit. et Demonst., et lex *Si cum hæres*, ff. Quando dies legat. etc. Respondeo, ad conscientiae forum et obligationem parum referre quod dies sit certus vel incertus, si animus voventis idem est; in utroque autem casu animus voventis est addere illum terminum solum ad commodam executionem voti, non ad suspendendam vel minuendam determinationem consensus, et ideo utrumque votum æque absolutum est. Nec refert quod explicatur per particulam *si*, quia illa ibi æquivalit adverbio temporali *quando*, vel *cum*, quod ponitur ad determinandum tempus, non ad suspensionem obligationis. Est optimum exemplum: si quis agens decimum quartum ætatis annum voeat, *Si decimum sextum attigeri*, ingrediar religionem, non animo obtinendi vitam a Deo illo medio, sed solum ut sibi præscribat terminum exequendæ obligationis, votum est absolutum, licet in verbis conditionale appareat. Nec etiam obstat conditio inclusa, *Si supervivero*, quia hæc non est extrinseca, sed per se inest; eadem enim est cum hac, *Si vixero*; sicut etiam votum impletum post biennium includit conditionem, *Si ego ultra vixero*. Denique non obstant leges civiles, quia solum procedunt in ordine ad effectum civilem non transmittendi legatum ad hæredem legatarii;

unde in l. 4 de Condit. et demonst., legatus ad diem incertum distinguira conditionato, licet postea in illo effectu æquiparentur; non oportet ergo æquiparationem ad nostram materiam extendere. Aliter diei posset, hæc vota esse absoluta quoad substantiam obligationis, licet sint conditionata quoad temporis determinationem, et ratione prioris obligationis esse reservata.

8. *Satisfit secundo exemplo.* — Secundum exemplum erat de hoc voto, *Promitto ingredi Religionem, si frater natu major habuerit filios*; nam videtur omnino conditionale, sicut fuit votum Annæ, *Si dederis servæ tue sexum virilem, dabo eum Domino*, 1 Reg. 1. Sed, licet hoc regulariter ita sit, nihilominus considero differentiam inter illa duo vota; nam mater, ut Anna, per votum intendit consequi a Deo filium, et ita ponit illam ut conditionem necessariam ad suam obligationem, et includitur in illo voto pactum cum Deo, *Dabo, si dederis*; et ideo tale votum simpliciter conditionale est, et in simili forma semper est non reservatum ante impletam conditionem, nisi constet voventem magis absolute voluisse vovere, et in alio sensu verba accepisse. At vero in exemplo de fratre, plane considerata materia et communi usu, non est ille sensus verborum, sed particula *si* æquipollit huic, *Quam primum frater habuerit successorem*, ego statutum religiosi aut clerici assumam. Nam illud votum non fit ad impetrandum filium hæredem fratri, nec talis solet esse intentio sic voventis, sed solum ponitur illa limitatio ad expectandam opportunitatem ad exequendum votum, ne dominus, sive familia sine successore relinquatur. Sed licet hoc ita sit ex hoc capite, ex alio videtur mihi tale votum regulariter esse imperfectum et conditionatum, quia ordinaria non fit ex absoluto affectu ad statum religiosum; imo frequenter qui sic vovet, desiderat ut conditio non impleatur, et vellet potius esse hæres in domo patris, quam religiosus, quamvis pro contrario eventu id nunc deliberet, et sic votum illud erit conditionatum, et non reservatum. Nec est eadem ratio de illo, et de voto, *cum pater obierit*, etc., quia hoc, moraliter loquendo, semper fit ex puro affectu ad religionem, et cum absoluto consensu; illud vero non est hujusmodi in easuposito. Secus vero esset, si certo constaret de animo voventis, quod revera ex puro et absoluto affectu ad religionem, illam promittit, et solum suspendit executionem propter vitandam domus incommoditatem, nam tunc vide-

tur valde probabile, tale votum esse absolutum et reservatum, et hoc mihi magis placet, et sine dubio est tutius, licet oppositum defendi etiam possit.

9. *Satisfit tertio exemplo.* — Tertium exemplum erat de voto servandi castitatem, nisi frater sine filiis moriatur. De quo breviter dico, tale votum esse absolutum, quia illa conditio non ponitur ad suspendendum consensum, vel obligationem de præsenti, sed solum ad terminandam et extinguendam illam in tali eventu, cuius signum est, quia si ille violet castitatem, vel uxorem ducat, non expectata conditione, agit contra votum; ergo est absolutum, quia statim et pro statim obligat ad servandam castitatem. Nihilominus tamen dico non esse reservatum, quia non est perpetuum, et ita non est simpliciter votum castitatis, sed cum aliquo termino saltem possibili, licet incerto. Et ex hac parte votum illud, ut castitatis simpliciter, seu ut perpetuum, non est absolutum, sed conditionatum, ut per se constat, et ita reservatum non est.

10. *Secundum dubium: an talia vota conditionata, posita conditione, maneant reservata.* — *Aliorum sententia.* — Secundum dubium est de eisdem votis conditionatis post impletam conditionem, an maneant reservata. Quidam negant esse reservata, et affirmant posse commutari ab Episcopis jure ordinario, vel a delegatis habentibus facultatem generali commutandi vota. Ratio est, quia illud votum a principio fuit imperfectum, et diversæ naturæ ab absoluto, et ideo licet magis absolute obliget, impleta conditione, semper tam provenit illa obligatio ex radice imperfecta, et ideo ad illam non extenditur reservatio. Confirmatur, quia hac ratione vota penalia, etiam post culpam commissam, possunt per Episcopum dispensari; est autem fere eadem ratio in præsenti; nam omnia hæc vota conditionalia non solent fieri ex perfecto affectu ad rem sub conditione promissam, sed potius ex affectu ad ipsam conditionem, et ex hac parte sunt imperfecta, et simpliciter censenda non sunt vota religionis aut castitatis, etiam post impletam conditionem. Confirmatur secundo, quia si dispensari non posset hoc votum post impletam conditionem, neque antea posset. Probatur sequela, quia talis dispensatio antea data referretur ad tempus impletæ conditionis; ad hoc enim ordinaretur, ut impleta conditione votum non obliget; ergo si in eo tempore non potest Episcopus dispensare, refert suam dispensationem ad

tempus inhabile; ergo est nulla dispensatio, quia ad valorem actus non est inspiciendum initium ejus, sed tempus pro quo fit, quia si in illo factus non valeret, nec pro illo antea factus valebit; hæc enim in jure æquiparantur leg. *Eum qui, ff. de Jurisd. omn. judic., et late per Tiraq., de Jure constit., limit. 2, num. 3, unde votum factum ab impubere irritari potest post pubertatem propter imperfectam originem;* ergo similiter. Pro hac sententia refertur *Toletus*, sed revera illam non declarat, licet absolute loquatur de votis conditionalibus et pœnaliibus, et fortasse de utrisque intellexit, quamdiu sunt in statu conditionalium. Tenet vero illam Sane. supra, qui refert Petr. Ledesm., in *Summa*, et Anton. Gom. super *Bullam Cruciate*, quos videre non potui. Adjungit etiam viros doctissimos nostræ ætatis ita sentire.

41. *Resolutio.* — *Votum conditionatum, positu conditione, manet reservatum, ac si esset absolutum.* — *Erasio quorundam.* — Nihilominus tamen dico, votum, quod a principio fuit vere et proprie conditionatum, impleta conditione esse vere et proprie votum talis rei, puta religionis, vel simile, ideoque esse vere et proprie reservatum. Hæc assertio intelligitur de voto conditionali, ut distincto a pœnali, et sic est communis. Eam enim imprimit tenent omnes auctores in superiori puncto allegati pro priori sententia, Soto, Navar., Arag., Gutier., Cord., Azor., Valen. Item Lessi., Emmam. Rod., Perez et Vega, citati pro secunda sententia. Idem tenet Covar., in cap. *Quamvis pactum*, 1 part., § 3, num. 12, et omnes qui hoc dicunt de voto pœnali, quos paulo post referam, idem a fortiori supponunt de omni conditionali, ut per se notum est; difficile autem est in re tam gravi et necessaria a communi sensu recedere sine textu, vel cogente ratione. Probatur autem primo, quia, licet contractus fuerit a principio conditionatus, impleta conditione purificatur, et tam perfectus manet, ac si a principio fuisset sine conditione factus; ergo idem est de voto. Consequentia patet a paritate rationis. Antecedens autem probatur ex 1. *Potior*, ad fin., ff. Qui in pignore potiores, etc., ubi sic habet: *Cum semel conditio extiterit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset.* Respondent aliqui verum esse hoc quantum ad obligationem, non vero quantum ad radicem obligationis; nam, licet obligatio æqualis sit, tamen radix obligationis non est æque perfecta.

12. *Occluditur.* — Sed contra primo, quia in aliis contractibus non tantum obligatio, sed etiam contractus ipse est æque perfectus, conditione impleta, ut patet in matrimonio et sponsalibus, impleta conditione, et idem est in exemptione et venditione, et quacumque humana promissione; ergo voluntarium est solum votum excipere. Secundo, videtur impossible obligationem esse æque perfectam et consummatam, et consensum non esse æque perfectum, cum obligatio sit quasi formalis effectus consensus et voti, vel si sit in genere cause efficientis, est ita intrinsecus, ut non possit esse major perfectio in ratione obligationis, quam in ratione voti. Tertio, quia commutatio vel dispensatio non cadit in votum, ut est actus qui præcessit, et jam non est, sed ut relinquimus obligationem; ergo si pervenit ad eum statum, in quo tam perfectam obligationem inducit sicut votum absolutum, erit æque indispensabile seu reservatum. Quarto, alii actus vel contractus sub conditione facti, impleta conditione, eosdem pariunt effectus morales, etiam odiosos et pœnales, quos pariunt similes contractus absoluti a principio; ergo in præsenti erit eadem reservatio. Antecedens patet inductione: nam sponsalia sub conditione, quæ ante conditionem impletam non inducunt impedimentum publicæ honestatis, impleta conditione illam inducent, nou minus quam si a principio fuissent absoluta, cap. *Unico*, § *Ille*, de Sponsalibus, in 6. Item datio beneficij sub conditione simoniaca de futuro, ante conditionem impletam non inducet censuram et alias pœnas; impleta vero conditione, inducit, et idem est in similibus. Consequentia autem probatur a paritate rationis: dicere enim quod in reservatione attendit ad originem, et non in sponsalibus et aliis, gratis dicitur, et nulla ratio differentiae assignari potest.

13. Secundo principaliter, ut hoc evidenter constet, ostendo illam imperfectionem, quæ in voto sub conditione facto tanquam in radice consideratur, nullam esse, nec in ordine ad consensum, nec in ordine ad morales effectus. Quod ut declarem, distinguo duos ordines horum votorum conditionalium: sub uno constituo omnia illa vota, quæ fiunt per modum pacti conditionati cum Deo, Si periculum evaserit, hoc faciam; si tale beneficium contuleris, tale servitium faciam, etc. In alio pono alia vota, quæ sub simplici conditione fiunt sine figura pacti cum Deo, ut, voveo castitatem, si confessor probaverit, vel si pater consenserit, etc. In prioribus votis nulla imperfectio est ex

parte consensus, præter suspensionem et imperfectionem contractus, quæ durat, quamdiu conditio non impletur: illa autem posita, tollitur suspensio et imperfectio contractus; ergo nulla imperfectio relinquitur ex vi illius originis. Quia illa solum erat pro statu conditionis non impletæ, et ita illemet consensus, qui præcessit, respicit duo tempora, præsens, scilicet, dum non est conditio; et futurum, pro quo erit; et licet pro priori sit imperfectus, pro posteriori est perfectus, et talis incipit esse statim ac conditio ponitur. Obligatio autem tunc non oritur ex consensu, ut terminato ad tempus præcedens, sed terminato ad subsequens tempus, in quo est impleta conditio.

14. *Evasio.* — *Occluditur.* — *Votum religionis intuitu honoris, et commodorum temporalium factum, perfectum, et validum est.* — Dices: semper est hæc imperfectio, quod votum fit intuitu rei obtainenda a Deo. Sed contra: nam hæc imperfectio, qualicumque illa sit, impertinens est ad reservationem; nam votum religionis etiamsi fiat intuitu honorum et commoditatum temporalium religionis, et ex ea parte sit imperfectum, nihilominus validum et reservatum est, quia illa non est imperfectio in proprio objecto, seu materia voti, nec in plenitudine consensus, sed tantum est in motivo ex parte voventis, seu in applicatione ad vovendum. Idem autem est in voto illo conditionato; nam esto motivum vovendi sit minus perfectum, tamen consensus est plenus, et pro tempore in quo fuerit posita conditio, est absolutus, cuius signum est, quia, posita conditione, transit in absolutum, et consummat contractum sine sui mutatione, per solam mutationem objecti. Quod autem ille idem consensus prius fuerit conditionatus, nulla est imperfectio, sicut non est imperfectio, quæ ad rem pertineat, quod fiat sub conditione de præsenti, vel præterito. Ut, verbi gratia, si pater pro absente filio sic voveat: *Si filius meus vivit hodie, voveo peregrinari Compostellam:* subsistente enim conditione, sine dubio est validum votum, et reservatum secundum omnes, licet sit imperfectum in motivo, vel in modo vovendi. Denique in his votis, quatenus habent formam contractus, videtur esse major ratio obligationis quam in promissione absoluta et simplici, ut inter homines magis obligat promissio sub conditione impleta ab alio, quam simplex. At vero in his votis ex parte Dei est perfectissimus consensus in contractum, (ut sic dicam), et Deus ex parte sua perfecte implet contractum con-

ferendo beneficium, et custodiendo a periculo: ergo ut sit æqualitas, etiam ex parte voventis est consummata obligatio, et perfectum votum. 15. Idem facile probari potest de secundo ordine votorum, nam in his materia voti est promissa directe, et per se intenta a vovente; solum est imperfectus consensus, quamdiu conditio est suspensa; illa autem completa, absolutus est, parumque ad effectus morales refert quod illa conditio præcesserit, et consequenter nec ad reservationem confert. Quod declarari potest, applicando discursum factum: nam ille etiam consensus habet duplum respectum ad duo tempora, et pro tempore consummatæ conditionis est omnino perfectus. Solumque in illo considerari potest, quod votum illud quasi paulatim fit et consummatur; nam prius est conditionatum, postea absolutum, et ita in eo proceditur, quasi ab imperfecto ad perfectum; at hoc nihil impedit quoniam postquam est consummatum, perfectum sit, ita enim contingit in rebus omnibus quæ paulatim aquirunt perfectionem suam. Et declaratur amplius, quia illa imperfectio solum erat dependentia a judicio et consilio alieno, quæ plene tollitur, posito consilio favente voto; vel forte erat expectatio alieni consensus, quo posito, manet consummatus consensus voventis, si jam fuit de præsenti datus, ut supponitur; ergo sicut in his votis nihil deest ad perfectissimam obligationem, ita neque ad perfectam rationem voti absoluti, in eisque verum est commune axioma, conditionalem assertionem, vel consensum, posita conditione, transire in absolutum; ergo nihil deest talibus votis, quominus reservata sint.

16. *Fit satis fundamentis oppositæ sententiæ.* — Fundamentum alterius sententiae sufficienter solutum est ex dictis; nego enim votum conditionatum fuisse imperfectum in ordine ad tempus futurum, pro quo esset impleta conditio, sed solum fuisse imperfectum ex parte alterius extremi, quasi extrinsecus, quia nondum conditio posita erat, tamen jam ex parte sua habebat totam perfectionem necessariam, ut esset absolutus consensus, posita conditione; et ideo, licet imperfectio conferat ad non reservationem quamdiu durat, non tamen postquam sublata est, ut satis est declaratum. Ad primam confirmationem, in sequenti capite, in secundo dubio, dicetur; nunc assero, si necessarium esset, per illationem unum ex altero inferre, potius concedendum esse, vota pœnalia esse reservata, imple-

ta conditione, quam conditionalia non esse, et ideo propter rem incertam non est neganda res longe certior; quanta vero sit illa connexio, mox declarabo. Ad secundum confirmationem nego sequelam; et ad probationem dico, regulam illam non recte in praesenti applicari, quia dispensatio voti conditionalis, data ante impletam conditionem, non refertur proprie ad tempus futurum, in quo esset implenda conditio, sed statim habet suum effectum, tollendo votum, et ad hunc effectum tempus illud habile est et opportunum, quia votum nondum perfecte obligat; votum autem, semel ablatum, semper manet ablatum, et ita consequenter fit ut, licet postea impleatur conditio, jam votum non obliget. Inde vero non fit ut dispensatio referatur ad tempus inhabile, sed fit potius ut præveniat illud tempus, et faciat ut jam in illo non sit necessaria dispensatio. Ad tertiam confirmationem negatur etiam consequentia: nam votum impuberis fuit imperfectum ex imperfecta ratione et voluntate voventis, quæ imperfectio non purgatur ex solo tractu temporis sine nova confirmatione. Hic autem non fuit imperfectio in deliberatione voventis, sed solum in suspensione consensus per conditionem, quæ imperfectio purgatur conditione impleta.

CAPUT XXIII.

AN VOTA PÆNALIA IN MATERIIS VOTORUM RESERVATORUM RESERVATA SINT?

1. *Vota pœnalia ante culpam non sunt reservata.* — Duo etiam status sunt in his votis distinguendi: unus ante culpam, aliis post illam commissam, et ita etiam hic duo dubia occurunt. Primum est, an vota pœnalia ante commissam culpam sint reservata, vel possint tolli per Episcopum, et alios habentes generalem facultatem. In quo breviter dicendum est, talia vota pro illo statu non esse reservata. Probatur a fortiori, quia illa vota ultra propriam imperfectionem, quam habent ut pœnalia sunt, habent generalem suspensio nem conditionalium: nam revera conditionalia sunt; ergo si alia vota conditionalia non sunt reservata, non impleta conditione, multo minus ista. Et ita in hac assertione conve riunt fere omnes Doctores allegati, et statim referendi. Solus Navar., in Summ., cap. 43, num. 43, et cons. 45, de Voto, distinguit inter votum pœnale purum, seu simplex (quod unum tantum est, utique de pœna, si commit-

tatur culpā, et non fit speciale votum de non committenda tali culpa), et inter votum pœnale, quod duo includit, unum non ludendi, verbi gratia, aliud eundi Hierosolymam, si id commiserim. De hoc ergo posteriori concedit, posse dispensari ante commissam culpam quasi in radice, scilicet tollendo votum de non ludendo, quia illud non est reservatum, et illo ablato, tollitur aliud. Quia, licet ille possea ludat, non peccat contra votum, et consequenter non incurrit pœnam alterius voti, et ita subtrahitur illius voti materia, et sic tollitur, licet non dispensemur. De priori autem voto negat posse tolli, nisi per Papam, etiam ante commissam culpam, quia est unum, cuius materia est reservata.

2. *Excluditur sententia Navarri.* — Hæc vero sententia quoad hoc posterius membrum, in quo dissentit a nobis, rejicitur ex dictis capite præcedenti, in primo dubio, quia Navarrus solum in hoc fundatur, quod votum conditionatum, etiam ante conditionem impletam, reservatum est, cuius contrarium definivimus et ostendimus, ideoque hæc sententia quoad hanc partem procedit ex falso fundamento. Et præterea adervo, hoc votum etiam interdum posse esse tale, ut per solam dispensationem circa antecedens tollatur consequens, etiam per Episcopum. Ut si quis voeat in hunc modum: Promitto ire Compostellam si fregero Quadragesimale jejunium; nam si Episcopus dispensem cum illo in jejunio, licet non jejunet, non tenebitur voto, quia cessat ratio peccati in non jejunando, quod erat fundamentum voti; et ita si cætera sint paria, est eadem ratio in utroque voto.

3. *Duplex advertendum.* — Unde ulterius in præcipi puncto occurruunt duo notanda. Unum est, etiam in illo voto esse dispensabile posterius votum, non reservato primo, et hanc dispensationem non esse reservatam, sed posse concedi ab Episcopo. Probatur prior pars: quia cum sint duo vota, primum de se est separabile a posteriori; ergo e converso potest per commutationem tolli posterius, relicto primo. Ut in dicto casu potest non tolli votum de non ludendo, et tolli pœna talis peregrinationis, mutando illam in aliam peregrinationem, vel in alia opera pia, quæ statim fiant etiam ante incursum culpam. Quod autem hoc fieri possit ordinaria potestate, probatur, quia illa non est dispensatio in voto absoluto Compostellano, sed ad summum in conditionato, et eo tempore quo nondum est contracta obligatio, sed est suspensa respectu talis pœnae.

CAP. XXIII. AN VOTA PÆNALIA IN MATERIIS VOTORUM, ETC.

4161

ad vota reservata maneat quoad illam reservatum. — *Prima objectio.* — Aliud dubium est, an votum pœnale, in quo pœna est materia pertinens ad vota reservata, maneat quoad illam reservatum post commissam culpam. Certum est enim eum, qui vovit Hierosolymam peregrinari si occidat inimicum, post factum homicide teneri simpliciter et absolute ad peregrinandum illuc ex voto; difficultas ergo est, an illud votum maneat reservatum. Multi enim et graves auctores affirmant, Soto supra, et tract. de Juramento, 1 part., cap. 9; Cord., Covar. et Guttier., ubi supra; Em. Rod., in Bulla Cruciatæ, § 9, n. 124; Azor supra, et cap. 10, q. 3; et esse veriorem opinionem dicit Graffis, libro secundo Decis., cap. 28; esse vero tutiorem, licet contraria probabilis sit, dicit Angles, quæst. de Voto, art. 8, difficult. 40. Fundamentum est, quia jam illud votum non est conditionatum, sed absolutum, et ita in illo urgent omnes rationes, quæ de voto conditionato post impletam conditionem diximus: quia vix potest specialis ratio in pœnali voto assignari, quæ efficax sit. Et quia in hoc solo consistit vis hujus fundamenti, examinando fundamentum sequentis sententiae, melius expendetur.

6. *Secunda sententia.* — Secunda ergo sententia dicit, hæc vota non esse reservata, etiam post impletam conditionem. Tenet Aragon. supra, et dicit hanc opinionem jam esse communem. Henr., lib. 7 de Indul., cap. 30, n. 6, ubi dicit esse communem praxim, et refert plures viros doctos, qui scripta sua typis non mandarunt. Tenet etiam Medin., in Summ., lib. 1, cap. 14, § 6; Vivald. late, d. cap. 14, a n. 43 usque ad 57; Ludov. Lop., 1 part., c. 44, et 2 part., capite nono, de Clavib., circa finem; et Em. Rod., mutans sententiam libri Quest. Regular., q. 63, art. 7; Sanc. supra, n. 8, referens alios. Et fere etiam omnes prioris opinionis auctores fatentur hanc esse probabilem, et in praxi securam. Et ideo durum esset huic opinioni contradicere, et difficilius consuetudini resistere, licet non minus difficile sit solida ratione hanc sententiam persuadere. Prima esse solet, quia hoc votum a principio fuit conditionatum, et imperfecte voluntarium, et semper trahit secum illam imperfectionem. Confirmat hoc Vivald. a simili, quia, licet rebaptizatio sit casus reservatus, vel sufficiens ad censuram, si tamen rebaptizet quis sub conditione, non incurrit censuram, nec est casus reservatus. Confirmatur secundo, quia hæc vota pœnalia sunt valde or-

3. *An volum pœnale de materia pertinentem*